

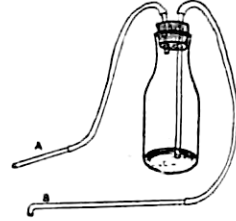
Lacerta Nieuws

PERIODIEKE UITGAVE
VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING
VAN TERRARIUMHOUDERS „LACERTA“

Correspondentie en vragen te zenden aan den secretaris der vereeniging:
J. Th. ter Horst, Vier Heemskinderenstraat 159, Den Haag.

Een groot geworden „Nuttig Nootje“

door J. W. G. Wittkämper, Amsterdam Z.
met één teekening van den schrijver.

Tot voor kort gaf ik mijn planten in de terraria altijd water met een gewone flesch. Dit was erg lastig, daar ik met het heele gevaarte in den bak moest en andere planten op zij moest schuiven om het water op de gewenschte plek te krijgen. Zelfs wanneer men een gietertje gebruikt, vindt ik dat nog lastig.

Daarom heb ik een andere methode bedacht, waardoor het mogelijk is met een lang dun celluloid buisje alle gewenschte plaatsen van het terrarium gemakkelijk te bereiken.

Daartoe nam ik een flesch met een goed sluitende kurk. In deze kurk boorde ik twee gaatjes. Door allebei de gaatjes stak ik een celluloid buisje, waarvan er een tot bijna op den bodem van de flesch kwam en het ander even onder de kurk uitstak.

Aan den bovenkant staken deze beide twee centimeter uit. Over deze einden van de buisjes werden dunne gummi-slangetjes geschoven van ongeveer 50 cm. lengte. Aan deze einden nu kwamen weer celluloid buisjes en wel als volgt. Een *kort buisje* (A) van 10 cm. aan het slangetje, hetwelk aan het *lange* buisje in de kurk is bevestigd. Wanneer wij nu water gaan geven, vullen wij de flesch bijna geheel. Wij nemen de flesch in de linkerhand, het buisje A in den mond en B in de rechterhand. Wanneer wij nu door A blazen, zoodat er druk op het watervlak in de flesch komt, zal het water door B een uitweg vinden.

Is het object, hetwelk wij water geven, lager dan de hoogte, waarop wij onze flesch houden, dan loopt de flesch verder vanzelf door B leeg en behoeven wij niet langer te blazen. Is het voorwerp echter hooger dan de flesch, dan moeten wij door blazen zooveel druk op het water uitoefenen, welke noodig is, om het vocht door B omhoog te krijgen.

Willen wij den watertoevoer plotseling stop zetten, dan zuigen wij de lucht door A uit de flesch en terstond houdt het watergeven op.

Dan kunnen wij het B-einde nog vervangen door een gesloten buisje waarin een of meer kleine gaatjes geprikt zijn. Hierdoor krijgen wij dan een fijnen sproeier. Celluloid laat zich gemakkelijk buigen door het boven stoom te houden.

Handig is het, wanneer wij van vloeibaar hout — een tube Gupa — een knop op de kurk maken. Dit maakt het stevig en tevens luchtdicht. Alleen is het dan oppassen, dat het vloeibaar hout niet de celluloid buisjes raakt, want dan „smelt“ het celluloid.

Alle materialen, zooals, celluloid, gummislang en vloeibaar hout, zijn in Amsterdam nog te krijgen.

Het zal U duidelijk zijn, dat met het dunne buisje gemakkelijk water te geven is en wij er mee in de kleinste hoekjes kunnen komen. De genoemde afmetingen zijn natuurlijk niet bindend. Veel succes.

Herpetologie en oorlog.

De oorlog is hard, wie zal het daarmee niet eens zijn, en onze liefhebberij blijft er niet van verschoond. Het zal velen aan het hart gaan, wanneer zij vernemen, dat het beroemde Berlijnsche Aquarium, de levende dieren (salamander) verzameling van wijlen Dr. Wolterstorff in Maagdenburg en de bekende verzameling van Dr. Robert Mertens in Frankfort, alsmede de schildpaddenverzameling van Dr. W. Klingelhöffer, mede gevallen zijn als slachtoffer van den oorlog. Een geweldig stuk pionierswerk op herpetologisch gebied is hiermede verdwenen. Gelukkig is de beroemde praeparatenverzameling van wijlen Dr. Wolterstorff behouden gebleven.

v. d. L.

De voeding van de Grieksche landschildpad

door Dr. H. Schmidt-Schaumburg, Berlijn, (vertaling A. S. t. E.), met foto's van den schrijver.

Ontelbare schildpadden gaan jaarlijks door handen van de zoölogische handelaars en komen in handen van de liefhebbers. Maar al te dikwijls worden zij uit onwetendheid verkeerd behandeld en de liefhebber heeft maar weinig plezier van zijn dieren, ja hij maakt zich zelfs dikwijls, zij het dan onbewust, aan groote dierenmishandeling schuldig. Om nu precies te weten, hoe wij een dergelijke schildpad moeten voederen, moeten wij op de eerste plaats precies vaststellen, of het om een land- of een moerasschildpad gaat, want beider voedsel en levensgewoonten zijn totaal verschillend. Ik heb zelfs handelaars gezien, die uit volle onwetendheid, moerasschildpadden volkomen droog hielden en hen met salade probeerden te voederen. Bij deze behandeling waren dergelijke schildpadden aan een langzamen hongerdood prijs gegeven. Bij de meeste soorten is het onderscheid óf moeras- óf landschildpad vrij

EUROPEESCHE MOERASSCHILDPAD (*Emys orbicularis*).

GRIEKSCHE LANDSCHILDPAD (*Testudo graeca*).

hoornpantser. In de kalkgebergten van hun vaderland bevatten de planten tot dit doel een voldoende hoeveelheid kalk. Maar bij de hier gehouden schildpadden treedt dikwijls een groot gebrek aan kalk op en daardoor een sterke zucht naar dergelijke stoffen. Dat is natuurlijk geen wonder, als men landschildpadden alleen maar met salade voedert, welke nog steeds

De Europeesche moerasschildpadden zijn zwartachtige dieren met gele puntjes en vlakke pantsers, waartegenover de landschildpadden hooggewelfde pantsers dragen, waarvan de hoornplaten groote grijsgele en zwart-geteekende vlekken hebben. Ook aan de pooten vindt men duidelijke verschillen, welke duiden op de verschillende levenswijze van beide schildpadssoorten. De moerasschildpadden moeten rijkelijk water ter beschikking hebben, om in goede gezondheid te blijven en geven, op enkele uitzonderingen na, welke ook waterplanten eten, de voorkeur aan dierlijke voeding. Naar gelang van hun grootte eten zij: watervlooien, meelwormen, regenwormen,

vleesch, visch, kikkers en ook insectenlarven. Het liefst eten zij in het water.

Geheel anders is de ons welbekende Grieksche landschildpad. Deze is bijna zuiver vegetariër. Zij bewoont in Dalmatië en Griekenland het zondoorgloride kalkgebergte. In den heetsten tijd van het jaar houdt deze schildpad daar een zomerslaap. In vrijen staat leeft zij van kruiden afgevallen vruchten en bessen. Ik zag de dieren daar merkwaardige voorliefde ontwikkelen voor menschenlijke uitwerpselen. Natuurlijk heeft een schildpad zeer veel kalk noodig voor den opbouw van het beenderenstel en

als het beste voedsel wordt aangezien. Om goed te gedijen, heeft een landschildpad krachtig en afwisselingsrijk voedsel noodig. Zij eten bijna alle groentesoorten, behalve het groen, hetwelk zij in den tuin vinden of hetwelk hun verpleger van buiten medebrengt.

Een zeer groote voorliefde leggen de dieren aan den dag voor fruit; het zijn dus uitgesproken fijnproevers. De waarnemingen van in de vrije natuur gehouden dieren leeren, dat zij met groote zekerheid de zachtste en bestmakende kruiden weten te vinden en dat zij van verre komen aanwandelen, om afgevallen bessen of andere vruchten op te zoeken. Vele van onze gevangenen wennen ook aan voedingsrijkeren kost. Zoo namen zij bij mij in melk geweekt wittebrood aan en dikwijls ook graag stukjes rauw vleesch. Maar dat is bij elk dier afzonderlijk zeer verschillend. Voornamelijk in den herfst moeten de dieren zoo stevig en zoo rijkelijk mogelijk gevoerd worden, zoodat zij flink zwaar en rijkelijk van reserve-geportraden voorzien den winterslaap ingaan, welken lichte en halfverhongerde dieren niet kunnen doorstaan. Water hebben de landschildpadden, overeenkomstig hun droog vaderland, vrijwel niet noodig; de vochtigheid, welke in de planten zit, is voor hen voldoende. Ook baden doen de dieren slechts zelden, maar bij een slecht onderhouden dier, waarvan de oogen reeds vastgekleefd zijn, kan een lauwwarm bad een wonder bewerken en bij het dier nieuwen levensmoed wekken.

In de vrije natuur gehouden schildpadden graven zich, indien de bodem voldoende los is, tijdig in den herfst in om te overwinteren, maar dikwijls verschijnen zij in het voorjaar, in overeenstemming met hun zuidelijk vaderland, te vroeg weer aan de oppervlakte en moeten dan naar binnen gebracht worden. De overwintering van de schildpadden uit Terraria kan het best geschieden in kisten met vochtig turfmolm of mos. De hier geïmporteerde dieren woelen zich zelf in en doorstaan zoo den winterslaap veel beter, dan wanneer zij door warmte kunstmatig wakker gehouden worden en dan in den winter moeilijkheden geven met de voedselvoorziening. Alle dieren, welke buiten een winterslaap houden, bekومت de wintersche rustpos in: gevangenschap veel beter, dan een onnatuurlijke houding en schildpadden welke een winterslaap houden, leven meestal langer dan die, welke er geen houden. De kist, welke is ingericht voor winterkwartier voor de schildpadden, zetten wij in een ruimte, welke zoo koel mogelijk, maar vorstvrij moet zijn, totdat men de dieren in het voorjaar, met een lauwwarm, overvloedig had tot nieuw leven wekt.

De overwinteringskist moet van tijd tot tijd een weinig vochtig gemaakt worden, teneinde te voorkomen dat de dieren bij al te groote droogte te veel indrogen en wellicht zelfs sterven.

Bij opmerkelijke waarneming der landschildpadden blijkt, dat onze tegenwoordige planten met hun gering kalkgehalte, de groote behoefte aan kalk van de zwaar gepantserde schildpadden niet voldoende bevredigen kunnen. In hun zucht naar kalk nemen de dieren dan de merkwaardigste en onnatuurlijkste stoffen op. Bij mij zag ik hen in mijn tuin ijerig eierschalen opzoeken. Een andere liefhebber nam waar, dat schildpadden probeerden om beenderen te eten. Hij voederde toen met zachte, klein gemaakte beentjes en ondervond toen, dat zij veel harder groeiden en sterker in gewicht toenamen, dan voordien met zuivere plantenvoeding.

Het schijnt dus, dat er op dit zoo oude en welbekende gebied, hetgeen het houden van schildpadden is, toch veel nieuws en interessants te probeeren en waar te nemen is.

Nogmaals de zwarte variëteit van de zandhagedis (*Lacerta agilis*)

door Drs. J. M. Lodewijks, „Scalare“, Den Haag.

Op Blz. 31 deelde de heer Uiterdijk het een ander mede over een zwart exemplaar van *Lacerta agilis*, waarbij hij vraagt om mededeelingen over dergelijke hagedissen. Een tiental jaren geleden heb ik in de duinen tusschen Den Haag en Hoek van Holland, mede dank zij een vergunning van het Hoogheemraadschap, een speciale studie van hagedissen gemaakt. Daarbij heb ik vele variëteiten van onze zandhagedis gezien, dikwijls zelfs op zeer korte afstanden van elkaar. Die variëteiten waren zelf beperkt tot enkele Aren, b.v. een enkele vallei. Er was een dal met hagedissen, volkomen zonder teekening (zie de foto op Blz. 232 van den tweeden jaargang van „Het Aquarium“), waarvan de mannetjes grasgroen waren als smaragd hagedissen en de wijfjes licht grijsbruin van boven, van onderen lichtgeel. In een ander dal misten alle exemplaren elke nuance van bruin. De wijfjes waren dus gekleurd in allerlei tinten van grijs, tusschen wit en zwart, met op de onderkant weer een lichtgeel tint; de mannetjes vertoonden dan een groen, hetwelk sterk naar blauw helde. Andere duinhellingen vertoonden juist hagedissen, die alle zwart en grijs misten. De wijfjes waren in allerlei bruine tinten gekleurd, doch vrij licht, in Venetiaansch rood of Gebrande Sienna, tot okergeel toe. De mannetjes waren dan daarenboven geelgroen. Zwarte variëteiten waren hier het zeldzaamst. Dicht bij de Hoek was een vrij uitgestrekte helling, waar exemplaren met veel zwart voorkwamen, waaronder enkele totaal zwarte individuen. De Rotterdamse diertuin heeft destijds hiervan eenige exemplaren tentoongesteld gehad.

Thuis bleek, dat deze variaties volkomen onderhevig zijn aan de erfelijkheidswetten. Zoowel het gebrek aan bruin, het gebrek aan grijs, het totaal gebrek van teekening, als het te veel aan zwart, zijn gewoon monomere recessieve factoren.

Was ik een systematicus, dan had ik natuurlijk al deze variëteiten een eigen naam gegeven. Wij doen echter beter, die erfelijke eigenschappen namen te geven, want het zijn niet eens locale variaties, hoewel deze op zeer beperkte gebieden voorkomen, en dus wel plaatselijke variëteiten hadden kunnen zijn.

Hiermede neem ik de pen eens op om iets te vertellen over onze vlugge en sierlijke hagedissen. Niet dat ik een expert ben op dit gebied maar toch heb ik wel ervaringen opgedaan bij de verzorging van deze mooie reptielen, die allicht voor beginners een aansporing kunnen zijn om aan deze diergroep ook eens hun aandacht te schenken. Want dat de studie van reptielen en amphibieën zeer leerzaam is, en voor iemand die de natuur liefheeft en bewondert, een buitengewone voldoening zal schenken, zullen allen wel met mij eens zijn. En als men eens een mooi ingericht terrarium gezien heeft, of een beschrijving er van heeft gelezen, geloof ik dat dit voor velen een aansporing zal zijn ook eens zoo iets te probeeren. Zoo is het mij althans ook gegaan. En waarom heb ik nu hagedissen er voor uitgekozen, niettegenstaande men zoo vaak hoort beweren: „Wat heb je nu aan die dooie dieren, die zitten maar in een hoekje of kruipen in den grond, neen geef mij maar een kanarie, dat dier is tenminste den geheelen dag in de weer en zingt nog bovendien.” Wel, als men eens een hagedissen-terrarium heeft gezien, *dat doelmatig ingericht is* (dit is een zéér voorname factor) en op een *flinke zonnige plaats staat*, dan zal men nooit meer zeggen: „Wat een dooie dieren”.

De zon is als het ware het levenbrengend element voor de hagedis. Zonder zon kunnen zij — op een enkele uitzondering na — niet aarden. Maar zoodra de zon in het terrarium schijnt, dan moet men ze zien, het is een en al leven! Ze gaan op zoek naar voedsel en klauteren over de rotspartij en klimmen in de takken van een boomstronk, en af en toe nemen zij een zonnebad. Zoo had ik dezen zomer twee *heihagedissen* (*Lacerta agilis* Linné) in mijn terrarium. Deze waren in gevangenschap zeer tam geworden. Als ik 's morgens kwam kijken kwamen ze al te voorschijn en als dan tegen 10 uur de zon in het terrarium kwam dan zochten zij het warmste plekje uit en zetten hun ribben uit om het lichaamsoppervlak nog te vergrooten. Soms spreidden zij hun pootjes ook nog uit en kijken je met hun verstandige en glinsterende oogjes aan of ze zeggen willen: „Ziezoo, nu zal ik het me eens echt gunnen”. Maar als ze dan lekker warm gestoofd zijn, dan gaan ze op zoek naar voedsel. Ik zorgde steeds dat ze voldoende vliegen kregen want hierop waren ze dol. Ook lustten ze graag regenwormen. Zoo'n vliegenjacht was ook aardig om waar te nemen. Er gonsde bijvoorbeeld een vlieg door het terrarium om tenslotte ergens op den grond te gaan zitten. Direct kwam er een hagedis naar toe. Zij sloop dan als 't ware er op af en als ze dan vlak bij was, zat ze even stil, dan zag men haar staart trillen van spanning, om dan in ééns er op af te schieten! Meestal was dan de vlieg gegrepen hoewel het ook wel eens geschiedde dat ze slechts een vleugel te pakken kreeg en dan bonsde de vlieg een eind verder tegen de ruit en werd dan veelal toch nog gegrepen. Als de hagedis een vlieg of een ander dier verorberd had, dan ging ze direct haar bek aflikken hetgeen ook een aardig gezicht opleverde en dat de idee gaf of ze wilde laten uitkomen dat het erg lekker gesmaakt had. Bij het verorberen van een aardworm gebruikte ze niet zooveel voorzorgen. Daar liepen ze gewoon vlug op toe, grepen hem dan vast en schudden hem zoo wild door elkaar, dat soms de stukken er af vlogen en het bodemzand overal heen stooft. Het gebeurt ook wel eens dat er een vechtpartij plaats vindt, dan komt de eene naar de andere toe met dreigende gebaren en als ze elkaar dan zijn genaderd ziet men de pooten en staart soms zenuwachtig trillen. De een richt zich dan zoo hoog mogelijk op haar voorpooten op, buigt den kop loodrecht naar beneden en dreigt zoo de ander. Vaak vlucht de aangevallene dan snel weg en gaat de aanvalster weer gewoon haar eigen weg. Ook gebeurt het echter wel, dat zij den tegenstander achterna gaat en dan rennen ze soms het geheele terrarium door en als ze elkaar te pakken krijgen, takelen ze, elkaar dikwijls danig toe door in de pooten of den staart te bijten. Ik heb het wel eens beleefd dat er één zijn staart kwijt raakte bij zoo'n schermutseling. De staart van een hagedis breekt namelijk zeer gemakkelijk. Deze groeit wel weer aan doch wordt over het algemeen niet meer zoo lang als de oorspronkelijke.

Men kan verschillende soorten hagedissen samen houden, als ze maar niet te veel in grootte verschillen. Zoo heb ik met goed gevolg samengehouden de inheemsche duin- of heidehagedis (*Lacerta agilis* Linné) en de eveneens inlandsche *muurhagedis* (*Lacerta muralis* Laur) met de niet in ons land voorkomende *Smaragdagedis* (*Lacerta viridus* Laur).

Deze soorten moeten een droog en zonnig terrarium te hunner beschikking hebben. Voor de muur- en smaragdagedissen moeten er bovendien nog een flinke rotspartij en een paar klimtakken in het terrarium gebracht worden. Het geheel wordt verder gecombineerd met een klein water(drink)bakje en als beplanting eenige sedumssoorten of kleine rotsplanten, bijvoorbeeld een polletje Thijm, ofschoon flinke smaragdagedissen absoluut geen beplanting nut zijn. Het geheel moet ook zoo af en toe eens worden besproeid met behulp van een verstuiver. De druppels, die aan de takken hangen, worden met graagte door de hagedissen opgelikt.

Résumé: hagedissen — overal in veld en beemd te vangen — zijn zeer prettige bewoners voor een terrarium en de moeite waard eens door U, natuurliefhebber, thuis op Uw gemak te worden bestudeerd.